

Gelibolu Ticaret ve Sanayi Odası Kayıtlarına Göre Cumhuriyet Döneminde Yahudi Tüccarlar (1923-1969)

Mithat ATABAY*

Özet

Gelibolu, Osmanlı İmparatorluğu döneminde önemli bir ticaret merkezi konumundaydı. Ancak Sanayi Devrimi'nden sonra bölgenin peş peşe savaş alanı haline gelmesi ticareti zorlaştırdı. Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki işgal dönemi ticareti de olumsuz yönde etkiledi. İşgalden kurtulduktan sonra ise bölgedeki Rum ve Ermenileri Gelibolu'yu terk etmek zorunda kalması ticaretin büyük ölçüde Yahudilerin eline geçmesine sebep oldu.

1925 yılında kabul edilen ve 1926 yılında yürürlüğe giren Ticaret ve Sanayi Odası Kanunu çerçevesinde ticari yaşam yeniden şekillendirilmeye çalışıldı. Bu bağlamda Gelibolu Ticaret ve Sanayi Odası kayıtlarına göre Gelibolu'daki Yahudi tüccarlar tespit edilerek onların meslek alanları ortaya konulmaya çalışıldı.

Anahtar kelimeler: Gelibolu, Sanayi ve Ticaret Odası, Yahudi, tüccar, ticaret

* Dr. Öğr. Üyesi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü

To the Registers of the Gallipoli Chamber of Commerce and Industry According to Jewish Merchants in the Republican Era (1923-1969)

Abstract

Gallipoli was an important trade center during the Ottoman Empire. However, after the Industrial Revolution, the region became a battleground one after another, making trade difficult. The occupation period after the First World War also negatively affected trade. After getting rid of the occupation, the fact that the Greeks and Armenians in the region had to leave Gallipoli caused the trade to be largely in the hands of the Jews.

Commercial life was tried to be reshaped within the framework of the Chamber of Commerce and Industry Law, which was accepted in 1925 and entered into force in 1926. In this context, according to the records of the Gallipoli Chamber of Commerce and Industry, the Jewish merchants in Gallipoli were identified and their professions were tried to be revealed.

Keywords: Gallipoli, Chamber of Commerce and Industry Law, Jewish, merchant, trade.

Giriş

Osmanlı ekonomisinin 19. yüzyılda girdiği gelişme sürecinin göstergelerinden biri de ticaret odalarıydı. İç ve dış ticaretin gelişmesi yolunda hizmet veren ticaret odalarının kurulma girişimi, Abdülaziz döneminin (1861-1876) son aylarında gündeme gelmiştir. Fakat Dersaadet (İstanbul) Ticaret Odası ancak 1882'de faaliyete geçebilmişti¹.

Dersaadet Ticaret Odası öncesinde Osmanlı İmparatorluğu'nda benzer bir kuruluş olarak "*Ticaret ve Ziraat Meclisi*" bulunuyordu. 25 Haziran 1875 tarihli bir kararname ile bu meclisin ziraat, sanayi ve ticaret alanlarındaki görevleri belirlenmiş, Meclis'e "*Ziraat ve Ticaret Cemiyetleri*" kurma görevi verilmiştir. Bir süre sonra bu meclis feshedilmiş, görevi yeni oluşturulan sanayi, ticaret ve ziraat müdürlüklerine devredilmişti.

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk ticaret odası, 1870 yılında Fransa'ya ihracat yapan bir Fransız firmasının özel gereksinimini karşılamak üzere İnebolu'da kurulmuştu. Ancak iktisadi ve kanuni dayanaktan yoksun olan bu kuruluş bir süre sonra dağılmıştı. Aynı yıl Avusturyalı ve Macar tacirlerin çıkarlarını gözetmek üzere İstanbul'da "*Avusturya-Macaristan Ticaret ve Sanayi Odası*" faaliyete geçmişti². Ticaret alanındaki bazı boşlukları doldurmak amacıyla 1876 yılında "*Ticaret ve Ziraat Nezaretii*" teşkil edilmişti. Ticaret ve Ziraat Nezaretii'ne bağlı "*Ticaret ve Ziraat Meclisi*"nin desteği ile bir "*Ziraat ve Ticaret Cemiyeti*" kurulmuştu. Özellikle Sanayi devrimi ile hızla gelişme gösteren tekstil endüstrisinin pamuk gereksiniminin önemli bir kısmını karşılayan Çukurova'da ihraç edilecek olan pamuğun ihraç işlemlerini gerçekleştirmek üzere Avrupa'daki gibi bir yapılanmaya gidilmesi ihtiyacı sonrasında 1879 yılında Tarsus Ticaret ve Sanayi Odası kurulmuştu. Osmanlı İmparatorluğu'nda resmi olarak kurulan ilk ticaret odası, 14 Ocak 1882 yılında Osmanlı Ticaret ve Ziraat Nezaretii'nin girişimleriyle kurulan Dersaadet (İstanbul) Ticaret Odası olmuştu³.

Osmanlı İmparatorluğu'nda ticaret ve sanayi odaları Osmanlı Ticaret ve Ziraat Nezaretii'nin buyruğu ile örgütlenmişlerdi. Bu çerçevede 1884 yılında Adana ve Trabzon, 1885 yılında Muğla, 1886 yılında İzmir, Antalya ve Mersin, 1889 yılında Balıkesir ve Bursa 1894 yılında Urfa, 1895 yılında Eskişehir, 1896 yılında Kayseri ve Siverek, 1898 yılında Giresun ve Antep, 1901 yılında Fethiye, 1903 yılında Bafra, 1905 yılında Isparta, 1906 yılında Bartın, 1907 yılında Samsun, 1908 yılında Manisa, Silifke ve Sivas Ticaret Odaları kurulmuştu.

31 Mayıs 1910 tarihinde yayınlanan "*Ticaret ve Sanayi Odaları Nizamnamesi*" ile ziraat odası Ticaret odalarının dışında bırakılmış, ticaret ve sanayi odaları sadece ticaret ve sanayi mensuplarının mesleki örgütü haline getirilmişti. Ayrıca ticaret ve sanayi odası yöneticilerinin odaya kayıtlı üye tüccar ve sanayiciler tarafından seçilmesi kararlaştırılmıştı. "*Ticaret ve Sanayi Odaları Nizamnamesi*" sonrasında 1910 yılında Afyon, 1911 yılında Çorum, 1912 yılında Milas, 1913 yılında İzmit, 1914 yılında Kırşehir ve Ödemiş, 1915 yılında Bayburt, 1919 yılında Zonguldak, 1920 yılında Edirne ve Elazığ, 1922 yılında Ceyhan, Erzurum ve Kilis, 1923 yılında Ak-saray, Niğde, Burhaniye, Çankırı, Artvin, Fatsa ve İnegöl Ticaret ve Sanayi Odaları kurulmuştu⁴.

1 Adnan Giz, "Osmanlı Devleti'nde Ticaret, Sanayi Odaları ve Borsalar," *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, c.3, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s.750.

2 Giz, "Osmanlı Devleti'nde Ticaret, Sanayi Odaları ve Borsalar," *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, s

3 "Ticaret Odasının Ellinci Senesi," *Cumhuriyet*, 14 kanunusani 1932, s.2.

4 Giz, "Osmanlı Devleti'nde Ticaret, Sanayi Odaları ve Borsalar," *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, s.751.

29 Ekim 1923'te cumhuriyetin ilan edilmesinden yaklaşık bir buçuk yıl sonra 22 Nisan 1925 tarih ve 655 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu çıkarılmıştı. Yeni kanunla, ticaret ve sanayi odaları “tüzel kişiliklere sahip meslek odaları” haline getirilmiş ve sanayi ve ticaretle uğraşanların ticaret ve sanayi odalarına üye olmaları zorunluluğu getirilmişti. Ayrıca odalar yerel olmaktan çıkarılarak yöresel konuma dönüştürülmüştü.

655 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu yaklaşık 18 yıl yürürlükte kaldıktan sonra 18 Kasım 1943 tarihinde çıkarılan “4355 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları ve Ticaret Borsaları Kanunu” ile yürürlükten kaldırmıştı. 4355 sayılı kanun, odalardaki organ sayısını üçe çıkartmıştı. 25 Nisan 1949 tarih ve “5373 sayılı Esnaf Dernekleri ve Esnaf Dernekleri Birliği Kanunu” ile esnaf niteliğindeki küçük tacir ve sanayicilerin odalardan çıkıp, dernek kurmalarına olanak vermişti. 8 Mart 1950 tarih ve 5590 sayılı kanun ile odalar, borsalar ve birlikler günümüze kadar gelen süreçteki yasal konumlarına ulaşmışlardı.

1. Gelibolu Sanayi ve Ticaret Odası

Gelibolu'da 1302 (1884) yılında “Ticaret Odası” kurulduğu anlaşılmaktadır. Edirne Vilayet Salnamesine göre 1306 (1887) yılında Gelibolu Ticaret Odası'nın yöneticileri şunlardı⁵ :

Ticâret Odası	
Re'is	Ohannes Efendi
A'zâ	Hafız Mehmed Efendi
A'zâ	Eyüb Efendi
A'zâ	Dimitro Efendi
A'zâ	Opostol Efendi
A'zâ	Dimitrâki Efendi
A'zâ	Yanâki Mekâroneyâ Efendi
A'zâ	Evâdiya Efendi

1309 (1891) yılında Ticaret Odasının ismi “Gelibolu Ticaret ve Ziraat ve Zanaat Odası” adını aldı. Bu tarihte yöneticileri şöyleydi⁶ :

⁵ Edirne Vilayet Salnamesi, Edirne 1306 (1887), s.211.

⁶ Edirne Vilayet Salnamesi, Edirne 1309 (1891), s.215

Ticaret ve Ziraat ve Zanaat Odası

Re'is	Atıf Bey		
A'zâ	Mustafa Enis Efendi	A'zâ	Hafız Mehmed Efendi
	Mustafa Bey		Eyüb Efendi
	Ali Bey		Ohannes Efendi
	Osman Bey		Dimitrov Efendi
	Yorki Dirakov Efendi		İpastol Efendi
	Todoragi Efendi		Dimitrâki Efendi
	Yanagi Efendi		Evadyir Efendi

“Gelibolu Ticaret ve Ziraat ve Zanaat Odası” 1326 (1910) yılına kadar bu şekilde devam etti. Bu tarihten sonra tekrar bir isim değişikliği ile bu devam “Gelibolu Ticaret ve Sanayi Odası” ismini alan oda, bu adla faaliyetine devam etti. İşgal döneminde Ticaret ve Sanayi Odasının faaliyetlerini yerine getiremediği anlaşılmaktadır.

Cumhuriyetin ilanından yaklaşık bir buçuk yıl sonra 22 Nisan 1925 tarihinde çıkarılan 655 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu 1926 yılında yürürlüğe girmiş ve 1 Mart 1926 tarihinde Gelibolu Sanayi ve Ticaret Odası yeni mevzuata göre teşekkül etmişti.

2. Gelibolu'nun Ekonomisi ve Yahudiler

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Gelibolu'da yaşayan Rumlar ve Ermeniler Cumhuriyet ilan edilmeden 1922 yılında bölgeyi terk etmişlerdi. Gelibolu'da Gayrimüslim olarak sadece Yahudiler kalmıştı.

Gelibolu'da ise debbağlık, balıkçılık önemli iş kollarının başında geliyordu. Ticaretle özellikle Yahudiler daha fazla uğraşıyorlardı. Ayrıca özellikle doktor, eczacı, dişi ve avukatlar da kasabada sanat icra etmekteydiler⁷.

30 Eylül 1923 tarihinde sancakların vilayete dönüştürülmesi sonucu Gelibolu vilayeti adını alan Gelibolu sancağının merkez kazası da bu vilayetin merkezi olmuştu. 30 Mayıs 1926 tarihinde kabul edilen 877 sayılı kanunda; “Gelibolu vilayeti Dedeağaç demiryolumun inşasından önce Trakya ve Bulgaristan'ın pazarı iken, hatın inşasından sonra bu özelliğini kaybetmiş, bu nedenle ticari ilişkileri çevresindeki dar bir alanla sınırlanmıştır. Gelibolu, birkaç resmi daire ile birkaç evden oluşan bir kasabaya dönüşmüştür⁸” gerekçesiyle Gelibolu vilayeti lağvedilmiş ve Gelibolu ilçe merkezi haline dönüştürülerek Çanakkale'ye bağlanmıştı⁹.

Ragıp Kemal Bey, 1935 yılında Gelibolu hakkında yazdığı seyahat izlenimlerinde; Yahudilerin 1934 yılındaki olaylardan sonra Gelibolu'dan ayrıldıklarını ifade etmekte ve bu durumun kasabanın ekonomisini olumsuz şekilde etkilediğine vurgu yapmaktadır:

“(Gelibolu) Kazanın yirmi dört köyü, Evreşe adında bir nahiyesi, 22 bin nüfusu vardır. Merkezde 9 bin kişi oturmaktadır. Polis teşkilatı mevcuttur. Geçen seneki patırdan ürken Yahudiler buradan gitmişlerdir. Burada yüz elli kadar nüfus kalmıştır.

7 Fahri Cemal, Türkiye'nin Sıhhi İçtimai Coğrafyası Gelibolu Vilayeti, s.13.

8 TBMM Tutanakları, Teşkilatı Mülkiye Hakkında Başvekâletten Gelen (1/955) Numaralı Kanun Layihası ve Dâhiliye ve Muvazene-i Maliye Encümenleri Mazbataları, 13 Mayıs 1926, s.139-140.

9 Resmi Ceride, 26.06.1926, sayı: 404.

Kazanın eski ekonomi cephesi zaafa uğramış olduğundan birçok depolar ve fabrikalar kapanmış bir haldedir¹⁰.”

Gelibolu’da halk genellikle çiftçi, bağcı, balıkçı ve esnaftı. Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar kasabada meskûn bulunan Rumlar ipek böcekçiliğine, bağcılık ve şarapçılığa çok önem vermişlerdi. İşlettikleri böcekhanelerden elde ettikleri ipek kozalarını Edirne ve Bursa pazarlarına götürüp satarlar ve veya kendileri ihtiyaçlarına kullanırlardı. Bağcılık da bunların üzerinde durduğu işlerden birisiydi. Birinci Dünya Savaşı’nın sonunda Gelibolu’dan göç etmeleri, yanıp yıkılmalar ve bakımsızlık yüzünden ipek böcekçiliği tamamen ortadan kalktı ve tarihteki yerini aldı. Bağcılık ise Gelibolu’nun birinci derecede gelir kaynaklarından birisi iken son dönemlerde bölgeye “*Filoksera*” denilen hastalığın girmesiyle eski önemini kaybetti ve her yıl binlerce bağ kütüğü bu hastalık yüzünden söküldü. Buna karşılık halk yılmamış, Gelibolu’nun eski bağcılığını ihya etmek üzere yeniden bağlara ve bağcılığa önem vermişti. Amerikan çubukları ile yeni bağlar yetiştirilmeye başlanmıştı.

Gelibolu’nun toprakları çiftçiliğe elverişli topraklardı. Bol miktarda hububat ekiliyordu. Bunlar daha çok buğday, arpa, çavdar, mısır, yulaf, kuşyemi, keten, ay çiçeği, susam ve pamuktu. Çiftçi elde ettiği hububatın bir kısmını kendi ihtiyacı için ayırdıktan sonra geri kalanı “*Gelibolu Zahire ve Ticaret Borsası*”nda satıyordu. Borsada hareketli alışverişler olurdu. Gelibolu’dan aynı zamanda yurtiçi ve yurtdışına da ihracat yapılmaktaydı.

Gelibolu’da meyvecilik ve hayvancılık kasabanın ekonomisinde önemli rol oynayacak seviyede değildi. Meyve daha çok meraklı olan kişilerin bağ veya bahçelerine diktikleri fidanlarla sınırlıydı. Bunun başında da “*badem*” gelmekteydi¹¹.

Gelibolu’da her çeşit hayvan, av hayvanı ve yine her cins kümes hayvanı beslenmekteydi. Kasabada 1950’lerin başından itibaren yeni yeni gelişmekte olan bir iş sahası vardı ki bu da “*mandıracılık*”tı. Buna bağlı olarak kaşar peyniri üretimine de önem verilmeye başlanmıştı. 1950’lerin ortalarında Gelibolu ve köylerinde mandıra sayısı onu aşmıştı. Bu mandıralarda yılda yaklaşık 35-40 ton kaşar, 4-5 bin teneke beyaz peynir, 30-35 teneke kaşar yağı üretiliyordu.

Gelibolu’da en önemli konu balık ve balıkçılıktı. Gelibolu için balık büyük bir nimetti. Yağıyla, tuzuyla, çeşitli vitaminleriyle zengin ve fakirin karnını doyuran bir gıda maddesi olması yanında en önemli geçim kaynaklarının başında geliyordu. Mevsim ve zamanına göre bazen Marmara’dan Akdeniz’e bazen de Akdeniz’den Marmara’ya doğru akınlar Gelibolu’yu denizin bu doğal servetiyle doyuruyordu. Bol miktarda yapılan balık avcılığı burada balık sanayisinin doğmasına sebep olmuştu.

Gelibolu’da; sardalya, uskumru, gümüş, barbunya, lüfer, kolyos, izmarit, kupa, hamsi, palamut ve torik gibi balıklar bol miktarda avlanıyordu.

Gelibolu’da balık tuzlamacılığı kasabada bulunan on kadar tuzlama imlathanesi tarafından yapılmaktaydı. Bunların yıllık tuzladıkları balık miktarı 100-150 bin kilo kadardı.

Gelibolu’da en büyük gelişme balık konservecilğinde olmuştu. 1950’li yıllarda Gelibolu’da beş balık konserve fabrikası vardı. Bunların üçü aynı zamanda sebze konservecilği de yapmaktaydı. Bu fabrikaların işledikleri yıllık balık konserveci 1,5-2

10 Ragıp Kemal, “Gelibolu’da Çarşıyı Temizlemek Lazım!,” *Kurun*, 20 Mayıs 1935, s.6.

11 Necmettin Karakayan, “Bugünkü Gelibolu’yu Tanıyalım,” *Kale*, yıl:3, sayı: 698, 18 Ekim 1955, s.1

milyon kutu arasındaydı¹².

Gelibolu'da Yahudilerin önemli bir kısmı zahire, bakkaliye, tuhafiyeye, züccaciye, manifatura, kırtasiye, şeker imalatı, kavafiye, müteahhitlik, tüccar terzi, balık konservesi ve tuzlaması ve hırdavatçılıkla meşguldü. 1950'li yıllarda Gelibolu kasabasında 41 Yahudi bu meslekleri icra ediyordu.

3.Gelibolu Ticaret ve Sanayi Odası Kayıtlarına Göre Yahudi Tüccarlar

Gelibolu Ticaret ve Sanayi Odası'nın Oda Sicil Defteri 590 sayfadan ibaret olup bu sayfalardan 542.sayfasında en son kayıt bulunmaktadır. Bu kayıt Akbank Türk A.Ş. Gelibolu Şubesi'ne ait kayıttır. Kayda göre Akbank Gelibolu Şubesi 27 Kasım 1969 tarihinde işe başlamış ve 1 Aralık 1969 tarihinde de Ticaret Odası Sicil Defterine kayıt yaptırmıştır.

Gelibolu Ticaret ve Sanayi Odası'nın ilk kaydı 1.dereceden sicil numarası 1 olan Hüseyin ve Ahmet İlgün'e aittir. Bunlar Gelibolu'da zahire ticareti ile meşgul olmaktadır. Defterde 5 numaralı sicil numaralı Mükerrerem Kakış birinci derecede zahirecidir ve kayıt tarihi 15 Mayıs 1923 olarak belirtilmektedir. Onu 6 numaralı sicile sahip ve derecesi 2 olan manifaturacı Mordahay Benezra takip etmektedir. 7 numaralı sicile sahip derecesi 5 olan İbrahim Tatar ise bakkallık yapmaktadır ve 7 Şubat 1925 tarihinde odaya kaydedildiği belirtilmektedir. Bundan sonraki kayıtlar 1926 yılı ve daha sonraki yıllara aittir.

Gelibolu Sanayi ve Ticaret Odası sicil Defteri kayıtlarına göre ilk oniki sicil kaydı 1923-1929 yıllarına ait kayıtlardır. Bu kayıtlar içerisinde 2 numaralı sicil kaydıyla Moiz ve Leon Kandiyoti manifatura ve züccaciye, 3 numaralı sicil kaydıyla Haskiya Abulofya sarraf ve tuhafiyeye, 4 numaralı sicil kaydıyla Pepo Abiyistirano manifatura, 6 numaralı sicil kaydıyla Mordohay Benezra manifatura, 8 numaralı sicil kaydıyla İsak Molina şeker ve helva imalatçısıdır.

Gelibolu Sanayi ve Ticaret Odası Oda Sicil Defteri kayıtlarına göre kendisine sicil numarası verilen tüccar ya da işletme sayısı 743 olarak görülmektedir. Ancak bu sicil numaraları kişileri ya da işletmelerin el değiştirmesi, bir sektörden başka bir sektöre geçmeleri, ortaklık ise ortakların ayrılması gibi sebeplerle yeniden Oda Sicil Defterine kayıt yaptırılmasını gerektirdiğinden 743 rakamını toplam ticarethane sayısı olarak almamak gerekmektedir.

Gelibolu Sanayi ve Ticaret Odası Oda Sicil Defteri kayıtlarına göre 43 tane Yahudi tüccar bulunmaktadır. Bu tüccarlardan perakende bakkal 1, bakkaliye 1, bakkaliye ve zahire 7, balık konserve fabrikası 1, emanetçi 1, hırdavatçı 1, hırdavat, demir ve çimento 1, ithalat ve zahirecilik 1, kavafiye ve tuhafiyeye 1, kırtasiye, tuhafiyeye ve züccaciye 1, manifatura 4, manifatura ve terzi 1, meyve ve baharatçı 1, müteahhit 1, şeker imalatçısı 2, tenekeci ve camcı 1, tuhafiyeye 4, tuhafiyeye ve kavafiye 1, tuhafiyeye ve manifatura 1, tuhafiyeye, züccaciye 1, tuzcu 1, tüccar terzi 2, zahire 1, zahire ve bakkaliye 2, zahire, tuzlu balık, mandıra ve deniz nakliyatçısı 1 kişidir.

Gelibolu Sanayi ve Ticaret Odası Oda Sicil Defteri kayıtlarına göre 1923-1960 yılları arasında Gelibolu'da ticaretle uğraşan Yahudilerin listesi ve iş alanları tablo halinde verilmiştir.

12 Necmettin Karakayan, "Bugünkü Gelibolu'yu Tanıyalım," *Kale*, yıl:3, sayı: 700, 20 Ekim 1955, s.1

Gelibolu'daki Yahudi Tüccarlar

Sicil N	Adı ve Soyadı	İşi	Kayıt T.	Ayrılış T.
59	Bensiyon Halyo	Bakkaliye ve zahire	30.12.1939	21.10.1957
82	Yako ve Nesim Saygı	Tuhafiye ve zücaciye	28.02.1942	01.01.1959
83	Mayer ve Nesim Kara	Bakkaliye	06.03.1942	02.01.1959
84	Menahim Pakkan	Tuhafiye	-	24.02.1961
87	Leon Benalto	Hırdavat, demir ve çimento	15.06.1946	-
90	Menahim Kandyoti	Bakkaliye ve zahire	09.06.1942	Yeni Ortak
107	Hayim ve Nesim Kandyoi	Bakkaliye ve zahire	18.11.1952	02.01.1959
108	Sadık Çankaya ve Nesim Banbanesti	Balık Konserve Fabrikası	-	16.01.1956
129	Samarya Buldurgan	Tuhafiye	12.04.1944	30.12.1956
204	Avram Gülcan	Bakkaliye ve zahire	03.01.1947	19.02.1962
214	Avram Gemici	Emanetçi	06.02.1947	02.01.1959
227	Nesim Yuhay	Manifatura	03.12.1947	07.01.1972
228	Mişon ve Menahim Baran	Bakkaliye ve zahire	02.01.1948	02.01.1959
231	Menahim Varol	Tuhafiye ve manifatura	10.02.1948	01.03.1960
248	Levi Güneralp	Tuhafiye ve kırtasiye	09.09.1948	21.04.1969
253	Rafael Pakkan	Tuhafiye	08.02.1949	30.12.1963
273	Yako Baran	Tenekeci ve camcı	31.01.1950	29.12.1958
274	İditya Malina	Şekerci (İmalat)	31.01.1950	29.12.1958
279	Robert Avram	Tuhafiye ve kavafiye	09.03.1950	30.12.1957
283	Avram Baran	Meyve, baharat	24.03.1950	31.12.1956
306	Leon ve Dudu Tefçioğlu	Kavafiye ve tuhafiye	31.03.1951	11.12.1956
308	Pepo Uygun	Kırtasiye, tuhafiye, zücaciye	26.04.1951	07.01.1972

309	Sultana Şeki	Manifatura	26.04.1951	08.08.1955
312	Yako Benkaliye	Zahire	01.06.1951	04.12.1961
315	Robert Abiyatrano	Müteahhit	31.03.1951	10.01.1966
316	Avram Kara	Tüccar terzi	31.03.1952	31.12.1971
319	Aron Kandiyoti	Manifatura	19.08.1952	10.01.1966
320	Yako Varol	Bakkaliye ve zahire	10.01.1953	04.01.1955
328	Bünyamin Şirin	Tüccar terzi	24.07.1953	02.01.1969
335	Nesim Abravanel	Tuhafiye	23.01.1954	05.01.1970
338	Rafael Kandiyoti	Manifatura	12.02.1954	-
357	Behçet Eceli ve Yako Varol	Zahire ve bakkaliye	04.01.1955	30.12.1957
364	Yaşatya Kandiyoti	İthalat ve zahirecilik	11.07.1955	06.03.1961
369	Avram Baran ve Ortakları	Tuzculuk(Toptan ve perakende)	02.01.1956	09.01.1967
370	Nesim Benbaneste ve İsmail K.Yelkenci	Zahire, tuzlu balık, mandıra ve deniz nakliyat	16.01.1956	09.01.1961
371	Sadık Çankaya, Hüseyin K. Yelkenci, Pepo Benbaneste	Çankaya Balık Konserve Fabrikası	16.01.1956	19.01.1959
374	Yako Saylı	Manifatura ve terzi	16.01.1956	18.01.1965
375	Menahim ve Yaşatya Kandiyoti	Zahire ve bakkaliye	16.01.1956	01.01.1958
402	Menahim Kandiyoti	Bakkaliye ve zahire	06.01.1958	24.08.1964
424	Sadık Çankaya, Hüseyin K. Yelkenci, Pepo Benbaneste	Çankaya Konserve Fab. Kol.Şti	19.01.1959	23.01.1961
430	Yako Baran	Şekerci (Akide ve lokum imalatı toptan ve perakende)	16.02.1959	09.01.1967
439	Piyevenide Yuhay	Hırdavat	07.09.1959	10.01.1966
440	Nesim Kara	Bakkal (Perakende)	07.09.1959	-

1960-1969 yılları arasında Gelibolu'da Bolisa Varol manifatura ve tuhafiye, Salamon Sıvacı kırtasiye, zücaciye ve hırdavat, Vital Pase tekel bayii, Leon ve Pepo Benbaneste imalat ve ithalat, Mişon Mertcan tekel bayii, İsak Yuhay manifatura, Yas-ef Pepo Kandil tuhafiye ve manifatura, Aşer Yuhay sigorta, Pepo Benbaneste nakliyat, tuzlu balık, zahire ve bilumum taahhüt, Yuda Lale tekel bayii, Mişon Mertcan şehirl-erarası yolcu taşımacılığı, Salamon Yuhay hırdavacılık ve Bünyamin Şirin-İsak Şirin tüccar terzi olarak ticaretle meşguldü¹³.

Sonuç

Gelibolu'nun ticari hayatında önemli bir yer tutan Yahudiler ilk önce 1934 Trakya olayları daha sonra 1948 yılında İsrail'in kurulması ve 1967 Arap-İsrail Savaşı sonrasında bölgeden ayrılarak Türkiye'yi terk etmişlerdi. Gelibolu'da yaşayan ve ticaretle uğraşan Yahudi tüccarların ayrılmasından sonra onların meşgul oldukları iş kolları bölgeye iç göçlerle gelen insanlar tarafından doldurulmaya çalışılmıştır.

13 *Gelibolu Ticaret Odası Oda Sicil Defteri*

Kaynakça

“Ticaret Odasının Ellinci Senesi,” *Cumhuriyet*, 14 *Kânunusani* 1932, s.2.

Edirne Vilayet Salnamesi, Edirne 1306 (1887).

Edirne Vilayet Salnamesi, Edirne 1309 (1891).

Fahri Cemal, Türkiye'nin *Sıhhi İctimai Coğrafyası Gelibolu Vilayeti, Gelibolu Ticaret Odası Oda Sicil Defteri*

Giz, Adnan, “Osmanlı Devleti'nde Ticaret, Sanayi Odaları ve Borsalar,” *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, c.3, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s.748-752.

Karakayan, Necmettin , “Bugünkü Gelibolu'yu Tanıyalım,” *Kale*, yıl:3, sayı: 700, 20 Ekim 1955, s.1

Karakayan, Necmettin, “Bugünkü Gelibolu'yu Tanıyalım,” *Kale*, yıl:3, sayı: 698, 18 Ekim 1955, s.1

Ragıp Kemal, “Gelibolu'da Çarşmayı Temizlemek Lazım!,” *Kurun*, 20 Mayıs 1935, s.6.

Resmi Ceride, 26.06.1926, sayı: 404.

TBMM Tutanakları, Teşkilatı Mülkiye Hakkında Başvekâletten Gelen (1/955) Numaralı Kanun Layihası ve Dâhiliye ve Muvazene-i Maliye Encümenleri Mazbataları, 13 Mayıs 1926.